

6 Propozycje scenariuszy dla dzieci w wieku wczesnoszkolnym

6.1. Hiszpania – *Ptasim szlakiem po Katalonii. Rezerwat delty rzeki Tordera*

DOMINIKA KINGA JARMAKOWSKA

ORCID: 0009-0001-3326-3160

Szkoła Polska w Gironie

Temat zajęć: Ptasim szlakiem po Katalonii. Rezerwat delty rzeki Tordera.

Czas trwania zajęć: 90 minut.

Grupa wiekowa: 7–9 lat.

Cele główne:

- zapoznanie z podstawową terminologią ornitologiczną: ornitolog, rezerwat, ptak, dziób, skrzydła, lotki, upierzenie, sterówki, pazury, pokrywy uszne;
- badanie różnorodności gatunków ptaków nad rzeką Tordera na podstawie barwy ich śpiewu i wyglądu.

Cele szczegółowe:

Dziecko:

- poznaje różnorodność ptaków w rejonie delty rzeki Tordera w Katalonii, Hiszpania;
- poznaje znajomość podstawowych, wspólnych cech morfologicznych ptaków;
- dokonuje obserwacji i rozpoznawania wybranych ptaków na podstawie przykładów zawartych w prezentacji multimedialnej;
- uczy się rozpoznawania śpiewu ptaków poprzez obserwację okazów naturalnych w terenie oraz za pomocą aplikacji mobilnej MERLIN. The Corner Lab;
- wyjaśnia znaczenie ptaków w życiu człowieka;
- docenia różnorodność językową nazw ptaków (jako element kultury europejskiej);
- ćwiczy znajomość języków, w tym polskiego i angielskiego;
- bada i poszukuje informacji o występowaniu danych gatunków ptaków w Hiszpanii i w Polsce.

Metody i techniki: Metoda słowna: rozmowa, objaśnienie, notatka; metoda ogładowa: praca z mapą Europy, pokaz; metoda praktycznego działania: praca grupowa z aplikacją mobilną, szkolna wycieczka badawcza, metoda aktywizująca: burza mózgów.

Materiały dydaktyczne: Mapy, prezentacja CANVA. Rezerwat ptaków w delcie rzeki Tordera, Hiszpania, aplikacja APP, słownik ornitologiczny angielsko-polsko-kataloński z nazwami ptaków, nagrania dźwiękowe śpiewu ptaków w lesie, wiersz z audycji telewizyjnej, długopisy i ołówki dla każdego dziecka, załączniki.

Wprowadzenie teoretyczne: Rezerwat rzeki Tordera to rezerwat dość specyficzny, który w wyniku ingerencji człowieka został zaburzony w XX wieku. Wichura Gloria (2020 r.) i rozległy wylew koryta rzeki u ujścia spowodowały odtworzenie naturalnej delty, samoistny powrót fauny i flory ornitologicznej. Rzeka Tordera to przystanek dla ptaków w ich migracjach letnich i zimowych, w tym do i z Polski.

Na zajęciach dzieci poznają większość ptaków tego regionu w prezentacji multimedialnej. W ramach krótkiej wycieczki czy spaceru dzieci poznają śpiew ptaków za pomocą aplikacji mobilnej Merlin Bird ID. Aplikacja w języku angielskim posiada: przykłady śpiewu ptaków do pracy w klasie, śpiew przywołujący ptaki w czasie spaceru, pozwala na bezpośrednie nagranie śpiewu i jego automatyczne rozpoznanie, wyświetla zdjęcie ptaka, podaje podstawowe informacje. Scenariusz lekcji, choć dotyczy pracy na przykładzie rzeki Tordera, to wykorzystując książeczkę ornitologiczną i wyżej opisaną aplikację, zajęcia tego typu można przeprowadzić w jakimkolwiek regionie świata. Poprzez nauczanie wielopremiotowe dzieci trenują znajomość języka angielskiego.

Przebieg zajęć:

Przywitanie

Nagranie śpiewu ptaków

Nauczyciel włącza nagranie (tytuł: *Śpiew ptaków w lesie*) w momencie wejścia do klasy i gestem prosi dzieci o ciszę i zajęcie miejsc w sali. Wspólnie dzieci i nauczyciel wsłuchują się w śpiew ptaków (załącznik_1 – wybrany fragment – ok. 1 min).

Język ptaków. Nauczyciel zaprasza dzieci do rozmowy, np. „Dzień dobry. Dziś przywitaliśmy się śpiewem ptaków. Czy wiecie, jakie to ptaki i o czym śpiewały?” Dzieci próbują rozpoznać nazwy ptaków, które śpiewały. Nauczyciel kontynuuje: „Niestety, nie znamy języka ptaków i nie wiemy, o czym rozmawiają, ale możemy to sobie wyobrazić. Posłuchajmy wiersza Juliana Tuwima, może dowiemy się, o czym śpiewają ptaki?”. Dzieci wysłuchują nagrania wiersza J. Tuwima pt. *Ptasie radio* (załącznik_2).

Po wysłuchaniu wiersza nauczyciel i dzieci rozmawiają o tym, czy ptaki potrafią mówić i co mówią oraz jak ważna i potrzebna jest mowa. Następnie dzieci, zmie-

niając barwę własnego głosu, imitują ptaki i próbują przekazać dowolne informacje między sobą.

Wprowadzenie w tematykę zajęć

Rozmowa kierowana przez nauczyciela. Nauczyciel: „Nadal nie bardzo wiemy, o czym śpiewają ptaki. A czy wy je rozumiecie? Pomyślcie, co jeszcze potrafią robić ptaki, a czego my nie potrafimy?” Dzieci za pomocą metody aktywizującej burzy mózgów wymieniają cechy zachowań ptaków, takie jak składanie jaj, wysiadanie, śpiewanie czy latanie, inaczej fruwanie. Odpowiadają na wcześniejsze pytania nauczyciela, omawiane zostają cechy charakterystyczne budowy ptaka na podstawie obrazu w prezentacji multimedialnej – slajd 2.

Nauczyciel komentuje: „Ulubionym zajęciem ptaków jest bez wątpienia latanie, choć nie wszystkie ptaki latają. Większość gatunków ptaków potrafi przemieszczać się tysiące kilometrów, latając między kontynentami bez potrzeby kupowania biletu na samolot. To prawdziwi szczęściarze!” Na dzisiejszych zajęciach pofruniemy sobie do Hiszpanii, w region Katalonii, na wybrzeże Costa Brava do delty rzeki Tordera. Poznamy ptaki, które te regiony zamieszkują i zabawimy się w badaczy ptaków, czyli ornitologów. Trzy, dwa, jeden... fruniemy!”

Lecimy do domu. Dzięki metodzie oglądowej i pracy pod kierunkiem z mapą multimedialną dzieci określają położenie Hiszpanii i Katalonii w Europie. Przyglądają się ukształtowaniu powierzchni i poszukują korelacji z fauną regionu Costa Brava. Nauczyciel, opowiadając, zwraca uwagę na bliskość Afryki, ciepły klimat Hiszpanii, czyli naturalne warunki klimatyczne sprzyjające zagnieżdżaniu się wielu gatunków ptaków w tych rejonach (załącznik_3, załącznik_4).

Jestem młodym ornitologiem. Dzieci poszukują definicji ornitologa na stronach Internetu, czytają o tym, jakie zadania wykonuje w swojej pracy, takie jak np. obserwacja ptaków, ich zachowań w różnych sytuacjach: głodu, niebezpieczeństwa czy zakochania się. Dodają również swoje spostrzeżenia na temat pracy ornitologa i jego zachowania w otoczeniu ptaków, a szczególnie jeśli chodzi o zachowanie ciszy czy cierpliwości. Następnie nauczyciel rozdaje dzieciom wydrukowany album młodego ornitologa (załącznik_6), ołówki lub długopisy i rozpoczyna omawianie dalszych treści lekcji za pomocą prezentacji multimedialnej (załącznik_5). Powtarza nazwy i podstawowe funkcje części ciała ptaka przedstawione na stronie 2 w prezentacji. Dzieci uzupełniają nazwy części ciała ptaka na stronie 2 w albumie młodego ornitologa.

Wędrówki ptaków. Nauczyciel kontynuuje projekcję prezentacji multimedialnej o gatunkach ptaków, które żyją w regionie delty rzeki Tordera, w Hiszpanii. Zadaniem dzieci jest zanotowanie w albumie ornitologa informacji o wybranych pięciu ptakach, które występują w Hiszpanii i Polsce. Jest to ćwiczenie przygotowujące do

wycieczki nad rzekę Tordera, ale istnieje również możliwość wyjścia do parku czy na szkolne podwórko.

Wycieczka badawcza. Podczas wycieczki zadaniem dzieci jest poszukiwanie wybranych, wcześniej zanotowanych ptaków, za pomocą aplikacji mobilnej i wsłuchanie się w barwę ich śpiewu. Należy również spróbować znaleźć jak najwięcej gatunków ptaków, które w danym momencie śpiewają, a które można zarejestrować i w ten sposób uzupełnić album ornitologa. Nauczyciel ma do dyspozycji słownik ornitologiczny angielsko-polsko-kataloński z nazwami ptaków (załącznik_7). Nauczyciel i dzieci obserwują ptaki i słuchają ich śpiewu, ustalając, czy ptaki te występują i w Polsce i Hiszpanii.

Zakończenie

Rozmowa kierowana przez nauczyciela. Dzieci w klasie, na podwórku lub podczas wycieczki nad rzekę wyciągają wnioski z obserwacji i badań, wymieniają zebrane informacje między sobą, po powrocie do sali dodatkowe wnioski zapisują w albumie ornitologa. Nauczyciel proponuje: „Moi drodzy ornitolodzy, odnaleźliśmy wiele gatunków ptaków podczas naszej wycieczki, a może niektóre gatunki schowały się przed nami? Zaproście i wasze rodziny na spacer po lesie, nad rzekę i kontynuujcie poszukiwanie różnych gatunków ptaków. Na zakończenie zajęć wysłuchajmy jeszcze kilku świergotków naszych latających przyjaciół. Bardzo dziękuję za waszą pracę na zajęciach”. Nauczyciel prezentuje fragment nagrania (załącznik_8) ze śpiewem ptaków pt. *Wiosenny śpiew ptaków nad małym leśnym stawem, uspokajające odgłosy natury, relaksująca zieleń flory*. Dzieci dokonują samooceny swojego zachowania i pracy na zajęciach oraz wycieczce. Jako feedback dzieci odpowiadają na pytania: Która część zajęć najbardziej Ci się spodobała i dlaczego? Która część zajęć sprawiła Ci największą trudność? Nauczyciel ocenia słownie postawę dzieci na lekcji i dziękuje za aktywny udział w zajęciach.

Załączniki:

Załącznik_1 – Nagranie: Śpiew ptaków w lesie

Załącznik_2 – Wiersz J. Tuwima pt. „Ptasie radio” w wykonaniu Ireny Kwiatkowskiej

Załącznik_3 – Mapa polityczna Unii Europejskiej

Załącznik_4 – Mapa fizyczna Hiszpanii

Załącznik_5 – Prezentacja multimedialna “Ptaki w rezerwacie delty rzeki Tordera. Costa Brava. Hiszpania”

Załącznik_6 – Karta pracy – Album młodego ornitologa

Załącznik_7 – Słownik ornitologiczny angielsko-polsko-kataloński do wglądu dla nauczyciela (Ptaki w rezerwacie delty rzeki Tordera)

Załącznik_8 – Nagranie: Wiosenny śpiew ptaków nad małym leśnym stawem

BIBLIOGRAFIA

- Diagnosi territorial de la Comarca de la Selva. Praca zbiorowa. (rozdział III, punkt 7 | rozdział IV, punkt 9), 2006: https://www.cilma.cat/wp-content/uploads/agenda21/A21%20CC_La%20Selva/DIAGNOSI_GENERAL_PACS.pdf
- Śpiew ptaków w lesie, <https://www.youtube.com/watch?v=D-ZtFQ7-DgI>
- Wiersz J. Tuwima pt. *Ptasie radio* w wykonaniu Ireny Kwiatkowskiej, https://youtu.be/a2bqI5N_gqo?feature=shared
- Mapa polityczna Unii Europejskiej w wersji PDF: https://drive.google.com/file/d/1D-P5Ar7JQXg1VQwy2pB4-XBi4jAf-zqyF/view?usp=drive_link
- Mapa fizyczna Hiszpanii, link do strony: <http://mapasenpdf.com/didacticos/espana/mapas-fisicos>
- Mapa fizyczna Hiszpanii do wydruku: https://drive.google.com/file/d/1MA-HvQdJbzkEL-HCVwx5YD_Ya8mBW__da/view?usp=drive_link
- Wiosenny śpiew ptaków nad małym leśnym stawem: <https://www.youtube.com/watch?v=Fd-CIz8BecvU>